

Karol Wawrzyniak

Wydział architektury Politechniki Warszawskiej

Temat Rewitalizacja historycznej przestrzeni publicznej. Idea i architektoniczne narzędzia kształtowania na podstawie projektu rewitalizacji ulic Powstańców i Sobieskiego w Rybniku.

Title Revitalization of historic public space. Idea and architectural tools based on Rybnik's Powstańców and Sobieskiego streets -revitalisation project.

Streszczenie

Po wybudowaniu dwóch galerii handlowych w ścisłym centrum miasta Rybnika, najważniejszy historyczny trakt miejski stracił swoje znaczenie. Sklepy stopniowo zamieniły się w pustostany a mieszkańcy po nieskutecznych akcjach partycypacyjnych całkowicie stracili zaufanie do władzy. Nie wydzielony ruch kołowy i zdegradowany stan wielokrotnie łatanej nawierzchni stopniowo pogarszał stan przestrzeni ulic, które miały potencjał miejskiego deptaka.

Studium przypadku w warstwie koncepcyjnej zajmuje się kontekstem działań rewitalizacyjnych jak i specyficznymi rozwiązaniami projektowymi zastosowanymi w Rybniku. Omawiane tendencje w procesach rewitalizacyjnych rozpatrywane są z wielu perspektyw, poruszane są wątki polityczne, ekonomiczne i społeczne. Omawiane zagadnienie prezentowane są w odniesieniu do historycznych procesów i wypowiedzi specjalistów. Artykuł zwraca uwagę na rolę architekta w rewitalizacji. Zaprezentowane są też autorskie rozwiązania koncepcyjne zastosowane w projekcie rewitalizacji rybnickich ulic.

Studium przypadku w warstwie narzędziowej opisuje zmiany w warsztacie architekta. Opis koncentruje się nad wpływem zindywidualizowanego narzędzia projektowego na proces twórczy i budowlany. Wytłumaczone są relacje między cyfrową geometrią a fizycznymi właściwościami materiałów budowlanych.

Słowa kluczowe Rewitalizacja, przestrzeń publiczna, narzędzia projektowe

Abstract

After two shopping malls had been built in Rybnik's City center, historic shopping streets lost their vibrant character. Shops turned in to vacant spaces and inhabitants lost their trust in local municipalities. The aesthetics qualities of the urban floor were degraded by multiply uncoordinated restorations and dominating car traffic.

A conceptual case study describes the context of these revitalisation activities from various

perspectives. This multidisciplinary process is looked at by economical, political and social filter. The role of the architect in revitalisation is at the center of the texts interest. Statements and concepts are presented based on historical case studies and experts' opinions. Rybnik's streets revitalisation project is presented throughout its specific design ideas.

A tools case study focuses on the changes in architects workshop. The impact of project specific design tools is the focal point. The relationship between tools and the design process is studied. Specific solutions which link digital geometry and physical materiality of construction elements are explained.

Key words revitalisation, public space, design tools

Wstęp

Nowa funkcja starej tkanki miejskiej.

Świadomi jesteśmy jakie zagrożenia niesie ze sobą modernistyczna urbanistyka, która posługuje się dużymi obszarami mono-funkcjonalnymi. Jednak nawet miasta, których zasadnicza struktura ukształtowała się przed rewolucją industrialną cierpią na problem związany z wymieraniem historycznych przestrzeni publicznych. Jednym z powodów takiego stanu rzeczy są zmiany w sposobie cyrkulacji towarów, świadczenia usług i handlu. Coraz większa część transakcji robiona jest przez internet. Klienci wybierając się na zakupy oczekują kompleksowej oferty przedstawionej w komfortowych warunkach. Potrzeby te zaspokajają galerie handlowe przejmując wraz z dyskontami coraz większą część rynku. Jaką funkcje w takim razie może pełnić historyczna tkanka miejska w czasach społeczeństwa wiedzy?

Artykuł jest próbą odpowiedzi na te pytanie w kontekście konkretnego procesu projektowego z jednej strony, jak i krytycznego spojrzenia na współczesne tendencje rewitalizacyjne z drugiej. Koncepcja Rewitalizacji ulic Powstańców Śląskich, Sobieskiego, która powstała powstała w pracowni topprojekt, jest próbą przeciwstawienia się odplywowi konsumentów z obszaru centrum Rybnika. Koncepcja powstała we współpracy z Wydziałami Dróg i Komunikacji UM Rybnika i Rybnickimi Służbami Komunalnymi. W roku 2013 w przetargu został wyłoniony projektant „DMK inżynieria”, który na podstawie koncepcji wykonał projekt budowlany. Następnie również w procedurze przetargowej wyłoniony został wykonawca. W trakcie pisania tego artykułu trwają prace budowlane.

1. Studium przypadku w warstwie koncepcyjnej

1.1 Cel opracowania projektowego

Celem jest zahamowanie procesów degradacji omawianego obszaru i wytyczenie zasad postępowania mających doprowadzić do jego ponownej aktywizacji. Jednym z elementów było

opracowanie architektonicznych i urbanistycznych interwencji, w wyniku których możliwe było by realizowanie działań przyciągających ludzi do rewitalizowanej części miasta. Ważne jest doprowadzenie do zmiany wizerunku miejsca na taki, który ponownie zainteresował by inwestorów i przedsiębiorców ponieważ aktywność tej grupy jest kluczowa w długofalowej perspektywie funkcjonowania miejsca.

1.2 Rys historyczny

Rybnik był osadą rybacką leżącą na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych. Na historycznych mapach widać, że kierunek wschodni był najsilniejszy. Odcinek między rynkiem, a rozwidleniem ulic Powstańców i Mikołowską został ściśle obudowany już we wczesnych fazach rozwoju miasta. Na początku XXw został zbudowany największy na Górnym Śląsku neogotycki kościół św. Antoniego. Wytyczono również reprezentacyjnej ulicy Tadeusza Kościuszki. W 2007 roku otwarto dwie galerie handlowe przy rynku. W ciągu ostatnich pięciu lat w wyniku przeniesienia zainteresowania kupujących na linię centrów handlowych, nastąpił coraz szybszy proces opuszczania lokali handlowych na omawianego obszaru.

1.3 Kontekst działań rewitalizacyjnych

1.3.1 Definicja słowa rewitalizacja i charakterystyka procesu.

Słowo rewitalizacja jest potocznie nadużywane. Stosuje się je naprzemiennie z remontem i modernizacją. Definicja słowa przedstawiana w różnych formach mówi o wyprowadzeniu danego obszaru ze stanu kryzysowego poprzez multidyscyplinarny proces wykorzystujący siły endogeniczne miejsca. Zmiany powinny być dokonywane w interesie publicznym. Niektóre definicje dookreślają że, proces rewitalizacji koordynowany jest przez administrację państwową. Osoby specjalizujące się w tym zagadnieniu często zarzucają polskim urzędnikom brak zrozumienia podstawowych założeń rewitalizacji, którzy proces sprowadzają do remontu danej przestrzeni a inne elementy jeśli w ogóle wprowadzają to traktują je po macoszemu. Efektem tego niezrozumienia są, zdaniem ekspertów, źle ulokowane publiczne pieniądze. Pojawiają się zarzuty że, w imię otrzymania dofinansowania i szybkiego zrealizowania remontu pomija się działania miękkie. Pominięcie innych aspektów rewitalizacji jest w wielu przypadkach niewskazane. Interwencja infrastrukturalna bywa elementem niezależnym od działań miękkich a jednocześnie może być elementem rewitalizacji. Dlatego próba blokowania dofinansowanych inwestycji wydaje się nie do końca zrozumiała.

1.3.2 Społeczno-ekonomiczne aspekty rewitalizacji

Podjęcie decyzji o remoncie poprzez miejską inwestycję wpływa na wartość prywatnych nieruchomości zlokalizowanych w pobliżu inwestycji. Dzieje się tak nawet wtedy gdy dochodzi do prywatnej inwestycji. Można powiedzieć że, właściciele dostają prezent, o który nawet nie musieli

poprosić. O ile działania prywatnych inwestorów są w zasadzie autonomiczne o tyle decyzje administracji podlegają kontroli społecznej. Choć z punktu widzenia społeczności sprawa jest raczej oczywista to z punktu widzenia interesów jednostki nie jest ona jednoznaczna. Wszyscy chcą budowy nowych dróg, nikt nie chce by przechodziły one tuż przy jego posesji. Społeczeństwo chce żywego centrum, ale jednocześnie mieszkańcy oczekują ciszy nocnej. Kontestowanie działań remontowych wspomagane jest przez c media. Wycinka drzew wywołuje niezadowolenie, mimo często małej świadomości przesłanek takich działań. Zjawiska te są charakterystyczne dla młodej demokracji, braku zaufania do władzy i słabej komunikacji między administracją i społeczeństwem.

1.3.3 Proces partycypacji publicznej

Pewnym rozwiązaniem problemów informacyjnych związanych z inwestycjami publicznymi mogłaby być partycypacja publiczna. Miejscy aktywiści uważają że, za wszystkie błędy odpowiedzialność ponosi władza. Brak kompetencji bezwzględnie wymaga napiętnowania ale akurat w tej kwestii wykazywany jest często brak zrozumienia tematu z obydwu stron.

Partycypacja publiczna podlega już wcieleniu w neoliberalny system polityczny. Proces ten wpłynie na wzrost kompetencji urzędników w tej materii i jednocześnie będzie miał działanie destrukcyjne dla samej idei partycypacji. Miejscy aktywiści często wydają się tego nieświadomi lub ich definicje demokracji i społeczeństwa są odmienne od tych do których odwołuje się ten tekst.

Piotr Masłowski z CRIS uważa że, działania takie mimo wszystko powinny być podejmowane przez władze, która jego zdaniem jest odpowiedzialna za tworzenie społeczeństwa obywatelskiego. Istniejące zagrożenie związane z konsumpcją partycypacji przez neoliberalizm, działacz sprowadza do kwestii dobrej woli. Inni działacze dochodzą do takich samych wniosków wychodząc z podobnych założeń.

Partycypacja publiczna jest pobocznym wątkiem tego artykułu jednak, interwencja architektoniczna będąca elementem procesu rewitalizacji może być wspomagana przez proces partycypacji publicznej. To coraz bardziej popularne narzędzie ma bardzo mocny kontekst polityczny. Celem tego opracowania jest jedynie zwrócenie uwagi na wielowymiarowy charakter tego pozytywnego w swoich założeniach instrumentu.

1.3.4 Partycypacja w procesie rewitalizacji ulic Powstańców i Sobieskiego w Rybniku.

Przed przystąpieniem do prac projektowych na opisywanym terenie organizacja pozarządowa CRIS animowała proces partycypacji publicznej, którego rezultatem miała być rewitalizacja opisywanej przestrzeni. Podczas cyklu spotkań niewielka grupa mieszkańców i aktywistów wypracowywała pomysły na rewitalizację ulic. Wynikiem procesu był, zredagowany przez organizację pozarządową, opis ogólnych działań, które mogły by być zastosowane dla traktu Powstańców i Sobieskiego. Sam proces miał małe poparcie społeczne, nie miał też bezpośredniego wpływu na decyzje

administracyjne. Powodów takiego obrotu spraw można się doszukiwać w polskiej młodej demokracji, która nie wytworzyła jeszcze świadomości obywatelskiej i zaufania do władzy. Jednak na etapie późniejszej niezależnej koncepcji architektoniczno-urbanistycznej wiele z postulatów dokumentu znalazło odzwierciedlenie w zaproponowanych rozwiązaniach projektowych. Koncepcyjna faza procesu projektowego została dwukrotnie zaprezentowana publicznie. Wielokrotnie publikowany był uruchomiony na potrzeby projektu architektonicznego adres e-maili pozwalający na zgłaszanie przez mieszkańców uwag. Jednak zarówno na spotkaniach jak i za pośrednictwem internetu odzew był minimalny. Jedynym miejscem żywej choć niemerytorycznej wymiany zdań były fora internetowe lokalnych serwisów informacyjnych. Na uwagę zasługuje głos odnoszący się do definicji słowa rewitalizacja i standardów postępowania w takich sytuacjach. Zgłoszona została potrzeba przeprowadzania badań socjologicznych przed przystąpieniem do prac projektowych, kulturalnych i ekonomicznych, jako procedura zgodna z zachodnioeuropejskimi wzorami postępowania. Podjęty został też wątek związany z zagrożeniami porównywalnymi z tymi, które towarzyszyły remontowi ulicy Mariackiej w Katowicach. Wśród innych głosów przeważały takie z których wynikało że osoby te nie były obecne na spotkaniach prezentujących projekt ale też zapoznały się z pełną koncepcją za pośrednictwem internetu a informacje, którymi dysponowały pochodziły jedynie z mediów.

1.3.5 Sprawa ulicy mariackiej i rewitalizacja Raciborza

Opisywaną sytuację można porównać z historią ulicy Mariackiej w Katowicach. Przykład ten wskazywany był wielokrotnie na publicznych i prywatnych spotkaniach prezentujących koncepcje przez urbanistę Łukasza Pomykoła działacza TUP. Zwracał on uwagę na podobieństwa obydwu sytuacji i na zagrożenia z tym związane. Urbanista konsekwentnie podkreślał że omawiany projekt nie jest rewitalizacją wyliczając niezgodności z jedną z definicji tego słowa (opis definicji znajduje się na początku tego artykułu). Część środowiska śląskich architektów i urbanistów w krytyczny sposób odnosiła się do działań administracji prezydenta Uszoka w tkance urbanistycznej Katowic. Z ostrą krytyką spotkały się też interwencja na ulicy Mariackiej. Wygrany przez zespół Tomasza Koniora konkurs dotyczył jedynie działań architektonicznych -wymiany posadzki i mebli. Po zakończeniu robot remontowych ulica miała charakter mało uczęszczanego deptaka. Szacuje się że okres powstawania lokali gastronomicznych trwał około 2 lata. W tym czasie miasto prowadziło też program spotkajmy się na mariackiej. Ostatecznie 2013 roku przeprowadzono badania „Porozmawiajmy o mariackiej. Raport z warsztatów pps” Z wyników badań wynika że konflikty między grupami użytkowników ulicy są mniejsze niż zakładano to na początku. Dodatkowo wszystkie grupy wyrażają chęć współpracy. Powstała też inicjatywa rady ulicy. Wszystko to miało miejsce w kontekście ogólnie pozytywnego odbioru miejsca. Mariacka jest już na stałe

identyfikowana jako centrum imprezowe Katowic.

Architekt Robert Konieczny wspomina,

„nie wierzyliśmy że ulica prowadząca znikąd donikąd może stać się ważnym miejscem w Katowicach. Okazuje się że, nie mieliśmy racji. W Katowicach fajne miejsca były poukrywane i porzucane po mieście. Teraz jest Mariacka, imprezowe centrum do którego przyjeżdżają nawet ludzie z okolicznych miast. Jak widać jak się strzela na ślepo można czasem trafić i mariacką oceniam pozytywnie. Nie zmienia to jednak faktu że Katowicom brakuje wizji w dużej skali. (...) Pewnie gdybym tam mieszkał nie podobało by mi się to że nagle nie mam spokoju i ciszy w domu, jednak w imię interesu społecznego można poświęcić przyzwyczajenia jednostki, jeśli ktoś chce mieszkać w ścisłym centrum to albo akceptuje naturalny żywy charakter takiego miejsca albo powinien poszukać innego miejsca zamieszkania”

Uwagi, niepokoje i krytyka ulicy mariackiej może być podzielona na kategorie

- Kontekst urbanistyczny rozwoju Katowic. Brak ogólnej wizji urbanistycznej dla miasta i regionu.
- Niepokoje społeczne. Brak procesu partycypacji, który wprowadziłby lokalnych mieszkańców w planowane zmiany.
- Uwagi techniczne dotyczące jakości wykonanych rozwiązań technicznych i działań porządkowych.

Pierwsza kategoria jest zagadnieniem specjalistycznym. Drugie zagadnienie ma charakter psychologiczno-negocjacyjny. Trzecie zagadnienie ma wymiar warsztatowy też właściwie nie ma tu mowy o dyskusji.

Przykład ulicy mariackiej pokazuje że nawet postępowanie, niezgodne z zachodnimi zworami rewitalizacji, niepołączone z ogólną wizją miasta i regionu może okazać się sukcesem. Porównując jednak cechy obydwu przypadków trudno wyciągnąć jednoznaczne wnioski. Do podobieństw można zaliczyć, historyczność tkanki miejskiej i zakończenie w formie dominanty. Obydwa miejsca zlokalizowane są na śląsku. Projekty techniczne zakładają wymianę posadzki oświetlenia i wprowadzenie mebli miejskich. Różnic jest jednak zdecydowanie więcej. Pierwsza różnica wiąże się ze skalą. Różna jest zarówno skala ulic, we wszystkich wymiarach, jak i skala miejscowości. Różni się też kontekst przestrzenny ulic. W Katowicach rynek w praktyce nie istnieje, w Rybniku opisywana ulica łączy się bezpośrednio z rynkiem. Interwencja budowlana w Katowicach ograniczała się do nawierzchni i mebli miejskich natomiast Rybnicki projekt zakłada realizację fontanny i miejsca na inne instalacje. Sytuacje są różne na tyle że, wyciąganie wniosków jest niemożliwe.

Być może sytuacja historycznego centrum Raciborza jest bardziej porównywalna. W mieście tym odbył się częściowy remont ścisłego centrum. Nie zmieniło to jednak poziomu aktywności na tej ulicy. Ten przypadek jest ciekawy ponieważ pokazuje że sama nawierzchnia w innym kontekście nic nie zmieni. W 2013r opozycyjna partia we współpracy z architektami z politechniki gliwickiej, zorganizowała procedurę partycypacji publicznej. Wynik procesu partycypacji przedstawia "Obywatelski Plan Rewitalizacji Centrum Raciborza".

<http://www.raciborz.com.pl/art30248.htm>

Ulica Długa:

- *uatrakcyjnienie przestrzeni ulicy (likwidacja barier między górną i dolną częścią ulicy),*
- *wprowadzenie atrakcyjnej funkcji na końcu ulicy (np. siedziby organizacji pozarządowych),*
- *zwiększenie elastyczności handlarzy.*

Rynek:

- *połączenie rynku z zamkiem (oś widokowo spacerowa),*
- *zmiana wyglądu pierzei budynków,*
- *stworzenie szlaku spacerowego (np. Krzysztofka).*

Plac Dworcowy:

- *szpaler drzew przy ul. Mickiewicza,*
- *wybudowanie wejścia na pierwsze piętro dworca (z poziomu ulicy),*
- *otwarcie w budynku poczty punktów usługowo-handlowych,*
- *dworzec kultury.*

Plac Długosza:

- *stworzenie miejsca wypoczynku dla osób starszych i dzieci,*
- *stworzone przestrzeni rekreacyjnej (np. park),*
- *stworzenie parkingu obwodowego w miejsce centralnego (zachowanie ilości miejsc parkingowych).*

Dokument mówi o tym co można zrobić. Nie są to gotowe rozwiązania. Jest to raczej zestaw zleceń które ktoś może wykonać. Co zaskakujące większość z nich jest zleceniem dla architekta. Wydaje się że, taki proces powinien być bogaty w działania miękkie. Można by sobie zadać pytanie czy gdyby wszystkie wymienione działania projektowe były zrealizowane przez architekta bez podjęcia procesu konsultacji społecznych czy ich realizacja miała by mniejsze znaczenie rewitalizacyjne? Budowanie społeczeństwa obywatelskiego jest niewątpliwie celem godnym wielu środków. Partycypacja wydaje się do tego bardzo odpowiednim narzędziem. Z perspektywy architekta i

architektury pojawia się tutaj wiele niepokojących zagadnień.

1.3.6 Czy każdy może projektować?

Przedstawione w dokumencie partycypacyjnym z Raciborza punkty nie mają tylko cech ogólnych wytycznych. O ile w sprawach aktywizacji handlowców dokument nie sięga po żadne narzędzia społeczne czy ekonomiczne i pozostaje w sferze politycznego manifestu o tyle w kwestiach kompozycji urbanistycznej wskazane są jednoznaczne działania takie jak „szpaler drzew”. Nasuwa się pytanie gdzie jest granica jeśli chodzi o demokratyzację procesu projektowego. Czy społeczeństwo będzie wybierać oprócz funkcji formę i materiał? Czy rolą projektanta ma być przygotowanie materiałów do publicznej oceny i poprawienie rysunków zgodnie z oczekiwaniami najbardziej aktywnych reprezentantów społeczności? O ile możliwości społeczeństwa wiedzy są niesamowite jeśli chodzi o współdziałanie to jeszcze nigdy nie doprowadziło ono do powstania zwartego produktu. Tak jak wikipedia jest nadal nierzetelnym źródłem informacji tak jak żaden otwarty system informatyczny nie doprowadził jeszcze do powstania wypełni zintegrowanego oprogramowania tak nie powinno być mowy o współdecydowaniu w kwestii kompozycji architektonicznej i urbanistycznej. Sprawa zaufania do lekarzy jest raczej oczywista dla większości społeczeństwa- co nie znaczy że nie zdarzają się kiepscy lekarze. Nie ma też pomysłów związanych demokratyzacją muzyki ponieważ, warsztat muzyka jak i sam produkt jest abstrakcyjny.

Architektura przekłada się bezpośrednio na życie ludzi, którzy bardzo często nie zdają sobie sprawy z abstrakcyjnego aspektu tego zawodu, który jednak podświadomie na nich wpływa.

Proces partycypacji jest wartościowym elementem życia społeczeństwa. Niesie on ze sobą zarówno zagrożenia ideowo polityczna jak i takie, które bezpośrednio przekładają się na ostateczny kształt architektury. Tak samo jak potrzebna jest edukacja obywatelska tak potrzebne są działania poszerzające świadomość architektoniczną społeczeństwa.

1.4 Funkcja historycznej tkanki miejskiej

Funkcja historycznej tkanki miejskiej w czasach społeczeństwa wiedzy jest kluczowy dla dalszych rozważań nad sposobami oddziaływania na opisywaną przestrzeń. Należy podkreślić że, trudna sytuacja projektowanego miejsca nie została spowodowana przez bezpośrednią interwencję przestrzenną. Można zaryzykować stwierdzenie że największy wpływ na wymieranie opisywanego traktu miały zmiany w stylu życia. Atrakcyjniejsza oferta handlowa pojawiała się w sąsiednich miastach już dawniej. Pojawienie się galerii handlowych w centrum Rybnika jedynie przyspieszyło proces, który trwał już od dawna. W tym samym czasie nie doszło do znaczących zmian na żadnym innym polu. Struktura własności i zamieszkania tak jak zobowiązania administracyjne pozostały właściwie niezmienione. Jedynym czynnikiem, który w znaczący sposób uległ zmianie był kontekst oferowanych usług przez lokalnych przedsiębiorców. Podstawowym pytaniem jakie należy sobie

zadać jest: czy zmiany na poziomie architektoniczno-urbanistycznym mogą wpływać na zachowania społeczne? Autorzy twierdząco odpowiedzieli na to pytanie i dlatego przygotowali szereg działań, które powinny stworzyć żywą przestrzeń publiczną. Z drugiej jednak strony trzeba mieć świadomość że architektura jest tylko jednym z elementów procesu rewitalizacji. Może być dla niego łatwiejszą przestrzenią, dobrym tłem elementem stymulującym, albo wręcz przeciwnie. Ważne by nie zapominać o tym że, ludzie mogą doświadczać wszystkich dostępnych im stanów bez względu na kontekst architektoniczny. Fakt ten nie zmienia wyzwania stworzenia przestrzeni dobrej dla procesu rewitalizacji.

1.5 Sposoby rewitalizacji ulic Powstańców i Sobieskiego

1.5.1 Działania administracyjne

Działania miasta w przypadku tkanki miejskiej będącej prawie całkowicie w prywatnych rękach są ograniczone. Miasto nie występuje w roli gracza na rynku. Dlatego wszelkiego rodzaju działania miękkie animowane przez administrację i organizacje pozarządowe będą odbywały przede wszystkim bezpośrednio w przestrzeni rewitalizowanej. Sukces rewitalizacji zależy od procesów miękkich i aktywnej postawy ludzi. Działania twarde mają pośredni wpływ na powodzenie projektu.

Do dyskursu rewitalizacyjnego weszło myślenie produktowe. Jak mantrę środowisko powtarza potrzebę zdefiniowania użytkownika i dostosowania działań do jego potrzeb. Autorzy koncepcji stoją w całkowitej opozycji do takiego podejścia. Przestrzeń publiczna to nie jest produkt który się sprzedają jakiejś określonej grupie po to by inny produkt kupiła inna grupa. W samym założeniu jest to myślenie wykluczające pewne grupy. Co gorsza jest to działanie tymczasowe, doraźne. Są to cechy, które stoją w sprzeczności z założeniami projektu.

1.5.2 Autorskie rozwiązania projektowe

1.5.2.1 Zmiany w układzie komunikacyjnym.

Zgodnie z zasadami tworzenia miasta przyjaznego mieszkańcom z silną lokalną ekonomią już teraz wprowadza się dominację pieszego na rewitalizowanym obszarze. Wylimitowanie ruchu kołowego, który oddzielał dominantę kościoła św Antoniego od ulic łączących go z Rybnicką starówka było kluczowe dla dalszych działań projektowych. Nowy układ komunikacyjny podporządkowany został pieszym i rowerzystą. Uprzywilejowany został transport publiczny z dopuszczeniem ograniczonego indywidualnego transportu samochodowego i eliminowaniem ruchu tranzytowego.

1.5.2.2 Deptak

Szerokość dziesięciu metrów deptaka podzielona została na trzy pasma. Pierwsze, o szerokości

czterech metrów stanowi ciąg pieszy z dopuszczonym okazjonalnie jednokierunkowym ruchem samochodów. Pasma środkowe, o zmiennej szerokości stanowi tak zwaną strefę aktywności ma ona wymiar zbliżony do pierwszego pasa.. Jest to miejsce dla przedsiębiorców ale i dla akcji kulturalnych i społecznych.. Pasma południowe o szerokości dwóch metrów służy tylko pieszym. Podział na pasma zaznaczony jest w rysunku posadzki. Na granicy strefy aktywności i pasma południowego zlokalizowano ciąg latarni ulicznych, stałe siedziska i skrzynki przyłączeniowe z mediami niezbędnymi do zasilania pasa aktywności.

1.5.2.3 Place

Długość deptaka została podzielona na krótkie odcinki. W pięciu miejscach wyznaczone są "place" miejsca o szczególnej funkcji podkreślone zmiennym rysunkiem posadzki.. Są to Wejścia, plac Światła, plac Przejścia, plac Opowieści i plac Wody. Nazwy oddają cechy użytkowe i kompozycyjne tych przestrzeni. Place wzbogacone są o niepowtarzalne elementy małej architektury i instalacje przestrzenne. Od atrakcyjności instalacji zależeć będzie czy staną się one punktami do których ludzie będą chcieli przychodzić przy okazji aktywując całą długość traktu.

Na stronie projektu można znaleźć opis planowanych płacy.

2 Studium przypadku w warstwie narzędziowej

2.1 Założenia przestrzenne podział i funkcja traktu.

Na poziomie projektu architektonicznego z traktu wyeliminowane zostały wszystkie przeszkody a dominacja ruchu pieszego została wzmocniona. Następnie żeby mentalnie skrócić długość traktu został on podzielony na tematyczne place i odcinki łączące je ze sobą w sekwencje. Sam trak funkcjonalnie został podzielony na trzy pasy. Komunikacja zlokalizowana przy elewacjach i pas aktywność w środku.

Nowa geometria powierzchni musiała integrować podziały funkcjonalne traktu z wymogami technicznymi takiej nawierzchni. Powierzchnia spełniać musiała trzy rodzaje warunków. Łatwość i bezpieczeństwo poruszania się ludzi co eliminowało zdecydowane spadki. Wypłaszczenie powierzchni fontanny pozwalające na zamknięty obieg wody fontanny i kontrola wody opadowej. Na potrzeby projektu zostało opracowane narzędzie, które z dowolną rozdzielczością mogło opisywać kierunki i stopnie spadków dwukrzywiznowych powierzchni.

2.2 Opracowanie geometrii traktu.

Relacja między istniejącym a projektowanym ukształtowaniem

Nowa geometria powierzchni musiała integrować podziały funkcjonalne traktu z wymogami technicznymi takiej nawierzchni. Modelowanie nowej geometrii znacząco utrudnione było przez skomplikowaną geometrię stanu istniejącego. Najtrudniejszym punktem był plac wody, w którym

cztery kierunki krzyżowały się tworząc powierzchnię o znacznym spadku. Właśnie w tym miejscu zlokalizowana była interaktywna instalacja wodna. Sama forma fontanny miała być zintegrowana z nawierzchnią w taki sposób by początek i koniec obiektu był niezauważalny.

Powierzchnia spełniać musiała trzy rodzaje warunków. Łatwość i bezpieczeństwo poruszania się ludzi co eliminowało zdecydowane spadki. Wypłaszczenie powierzchni fontanny pozwalające na zamknięty obieg wody i oddzielenie wody opadowej od wody fontanny. Na potrzeby tych wytycznych zostało opracowane narzędzie które z dowolną rozdzielczością mogło opisywać kierunki i stopnie spadków dwukrzywiznowych powierzchni.

2.3 Opracowanie wzoru podziału

Wykorzystanie możliwości obliczeniowych w relacji do właściwości materiału.

Podstawowe podziały wynikające z ukształtowania były jednocześnie ramami dla siatki podziału posadzki. Różnica między odcinkami placów i traktów podkreślona została za pomocą zagęszczenia i rozrzedzenia podziału pól. Gęstość podziału kontrolowana była za pomocą wykresu funkcji.

Jednak ten zmienny podział musiał być dostosowany do dwóch wytycznych. Zintegrowania zmienności posadzki z regularnością podziału płyt fontanny i wielkości modułu podstawowych płyt tworzących nawierzchnie. Nieregularności wynikające z nieprostokątnego obrysu i podziału został zaprojektowany z elementu drobno gabarytowego pozwalającego na opracowanie nieregularnych kształtów. Jednak koszt powierzchni wyknończonej elementem drobnogabarytowym był większy niż elementem wielkogabarytowym. Dlatego wyzwaniem było znalezienie takiej funkcji kontrolującej podział siatki która minimalizowała by ilość elementów drobnogabarytowych i tym samym zmniejszała by koszt realizacji nawierzchni.

Problem sprowadzić można do zagadnienie wpisywania największego prostokąta w czworokąt.

Problematyka ta jest nietypowa dla warsztatu architekta ale przekłada się w sposób bezpośredni na materialność projektu.

3 Zakończenie

Projekt jest obecnie w fazie realizacji a jego skutki mogą być przedmiotem badań w przyszłości.

Analizując sam proces projektowy warto zwrócić uwagę na polityczny aspekt rewitalizacji przestrzeni miejskiej, która podnosi wartość nieruchomości w danym regionie. Część mieszkańców otrzymuje prezent w postaci zwiększenia wartości nieruchomości. Warto zastanowić się czy proces ten mógłby być i w jakim stopniu zdemokratyzowany.

Z punktu widzenia narzędziowego projekt zmagają się z charakterystycznymi problemami dla architektury powstającej za pomocą procesów, a nie bezpośredniej decyzji. Projektant określający zasady działania procesu sam zaskoczony jest rezultatem swoich decyzji. Wiedza związana ze znajomością dziania procesu utrudnia ocenę estetyczną produktu. Ewentualne zmiany w ramach

przyjętych parametrów są bardzo łatwe jednak zmiana zasady jest dużo bardziej pracochłonna niż w przypadku bezpośredniego rysowania.

Bibliografia

- Bartoszewicz D.: Jak rewitalizacją zabić życie? W Warszawie to potrafią. [online]. „Gazeta Wyborcza”, 05.02.2013. [Dostęp 2.05.2014], dostępny: http://warszawa.gazeta.pl/warszawa/1,34889,13347822,Jak_rewitalizacja_zabic_zycie__W_Warszawie_to_potrafi.html
- Chrzanowski O., „Wstęp”, „Partycypacja publiczna krok po kroku”, FISE, Warszawa 2014
- Leicki P., Łatak K., Rumińska A., Duda M.: „Plac Nowy targ we Wrocławiu”, Architektura murato”, Warszawa 2013, Nr 11, s. 39-50
- Hałata P.: „Teoria REwitalizacji - Jak to się robi w Krakowie? Problemy Rewitalizacji”. [online] „Architektura&Biznes” 12/2011 [Dostęp 3.05.2014], dostępny: <http://www.rewitalizacjanadodrza.pl/index.php/rewitalizacja/teoria-rewitalizacji/139-teoria-rewitalizacji-jak-to-si-robi-w-krakowie-problemy-rewitalizacji-artyku-pawa-haata-opublikowany-w-czasopimie-architekturaabiznes.html>
- Fundacja Miejsc i Ludzi Aktywnych Międzynarodowe Centrum Kształcenia Politechniki Krakowskiej „POROZMAWIAJMY O MARIACKIEJ raport z badań i warsztatów PPS” Katowice-Kraków 2013 [Dostęp 4.05.2014], dostępny: [http://www.katowice.eu/uploads/RMR/MILA+MCK-PK\(2013\)Mariacka-RAPORT.pdf](http://www.katowice.eu/uploads/RMR/MILA+MCK-PK(2013)Mariacka-RAPORT.pdf)
- Forum rewitalizacji [Dostęp 4.05.2014], dostępny: <http://www.forumrewitalizacji.pl/artykuly/15/38/Rewitalizacja-podstawowe-pojecia>
- „Dialogue by Design Handbook” [Dostęp 4.05.2014], dostępny: http://designer.dialoguebydesign.net/docs/Dialogue_by_Design_Handbook.pdf
- „Władza nie ma pomysłu na centrum miasta?” 2013-06-05 [Dostęp 4.05.2014], dostępny: <http://www.raciborz.com.pl/art30248.html>
- „Rybnik: Rewitalizacja ulic Powstańców i Sobieskiego i pl. Jana Pawła II” 2013-10-25 [Dostęp 4.05.2014], dostępny: <http://www.dziennikzachodni.pl/artykul/1026347,rybnik-rewitalizacja-ulic-powstancow-i-sobieskiego-i-pl-jana-pawla-ii-wideo,id,t.html>
- „Rybnik: Remont deptaku coraz bliżej. Wyraż swoją opinię.” 2013-02-23 [Dostęp 4.05.2014], dostępny <http://rybnik.naszemiasto.pl/artykul/galeria/rybnik-remont-deptaku-coraz-blizej-wyraz-swoja-opinie,1746027,t,id.html>
- „Rybnik: Szykują plan przebudowy ulic wokół naszego deptaku” 2013-04-08 [Dostęp 4.05.2014], dostępny <http://rybnik.naszemiasto.pl/artykul/galeria/rybnik-szykuja-plan-przebudowy-ulic-wokol-naszego-deptaku,1805763,t,id.html>
- „Rewitalizacja ulic Powstańców Śląskich i Sobieskiego oraz Placu Jana Pawła II w Rybniku” [Dostęp 4.05.2014], dostępny <http://toprojekt.com/?p#/pl/project,1352969007>

